

Hagyomány és megújulás útján

MŰVÉSZETOKTATÁS A KÉPZŐ- ÉS IPARMŰVÉSZETI SZAKGIMNÁZIUMBAN

A budapesti Kisképző – teljes nevén a Képző- és Iparművészeti Szakgimnázium és Kollégium, a Magyar Képzőművészeti Egyetem Gyakorlóiskolája – elődintézményei révén több mint 240 éves múltra tekint vissza.¹ Az intézmény történetének kezdeti időszakában az iparostanoncok és mesterek rajzi képzése állt feladatának középpontjában, majd a 20. század elejétől meginduló műhelyoktatás fokozatosan átformálta arculatát.² Ettől az időszaktól egyre fontosabb szerep jutott az iskola életében azoknak a műhelyeknek és szakmáknak, amelyekből a jelenleg működő szakosztályok nőtték ki. A számos

alkalommal nevet és szerkezetet váltó iskola számára az 1893. év folyamán építették fel a Török Pál és a Lónyay utca sarkán álló – a Kisképzőnek a mai napig otthont adó – új iskolaépületet.³ Ebben az épületben őrződött meg az az intézmény közel két és fél évszázados oktatási tevékenységéhez kapcsolódó, muzeológiai értékű tárgyegyüttes, amely ma a *Schola Graphidis Művészeti Gyűjtemény* állományát képezi, és amely az iskolai archívumon keresztül a folytonosságot is biztosítja a Kisképző múltja és jelenlegi művészetoktatási gyakorlata között.⁴

CLARIS Hanna: Nyakék – Alternatív ékszerkollekció (vizsgamunka).
Felkészítő tanár: KAIN TZ Regina | Hanna CLARIS: Necklace – Alternative jewellery collection (work for examination). Tutor: Regina KAIN TZ
 2017, porcelán, ezüst, vegyes technika, hosszúság: 20 cm
 Fotó: Doktor Melinda

PALKOVICS Attila: Kapaszkodó – nyakék (vizsgamunka).
Felkészítő tanár: KAIN TZ Regina | Attila PALKOVICS: Clinging – necklace (work for examination). Tutor: Regina KAIN TZ
 2017, bronz, ezüst, viaszveszejtési öntés, hosszúság: 11 cm
 Fotó: Makáryné Fodor Éva

CSERBA Péter: Szonár. Felkészítő tanár: KECSKÉS Krisztina | Péter CSERBA: Sonar. Tutor: Krisztina KECSKÉS
2017, formában összeolvasztott, csiszolt, polírozott üveg, 30x27x11 cm
Fotó: Kecskés Krisztina

Változó szervezeti keretekkel, de az alapítása óta megszakítás nélkül működő iskola a 2016/2017. tanévtől szakgimnázium.⁵ A Kisképzőben ez idő szerint tíz, az OKJ-rendszerbe tartozó képző- és iparművészeti szakmát tanulhatnak a diákok, ezzel az iskola a rokon profilú középfokú művészetoktatási intézmények közül a művészeti területek leggazdagabb választékát kínálja. A tíz művészeti szakosztály – *divat- és stílustervező, festő, grafika, kerámia, mozgókép- és animációkészítő, művészeti és médiafotográfus, ötvös, szobrász, textilműves, üvegműves* – tanulói a 9–12. évfolyamon úgynevezett párhuzamos képzésben vesznek részt, míg a 13. évfolyamon kizárólag a szakmai tárgyak oktatására kerül sor.⁶

CSÓKÁSI Dorottya: Modern kori szolgálólány – kapszulkollekció (vizsgamunka). Felkészítő tanár: **GSPANN Zsuzsa – KARATTUR Katalin – NAGY Júlia – SÁNTA Eszter** | Dorottya CSÓKÁSI: Modern maid-servant – capsule collection (work for examination). Tutors: Zsuzsa GSPANN – Katalin KARATTUR – Júlia NAGY – Eszter SÁNTA
2019, kabátszövet, lepedővászón, vegyes technika
Fotó: Miskolczi Réka

Függetlenül attól, hogy melyik szakosztály tanulója – a szakmai kerettantervek értelmében, de az azokban előírtnál magasabb óraszámban –, valamennyi kisképzős diák számára kötelező a rajzoktatáson való részvétel.⁷ A rajztanítás az iskola múltjában más módszertannal, valamint eltérő feladat- és célrendszerrel az oktatás gerincét képezte. A jelenlegi középfokú művészetoktatásban a *szabadkézi*

rajz megváltozott, de továbbra is komplex feladatkört jelent; egyfelől támogatja a szakosztályok munkáját és a szakmai oktatás gyakorlatát, másrészt számos, az élet egyéb területein is fontos készséget és képességet (például önállóság, önreflexió, rendszerezés) is fejleszt.⁸

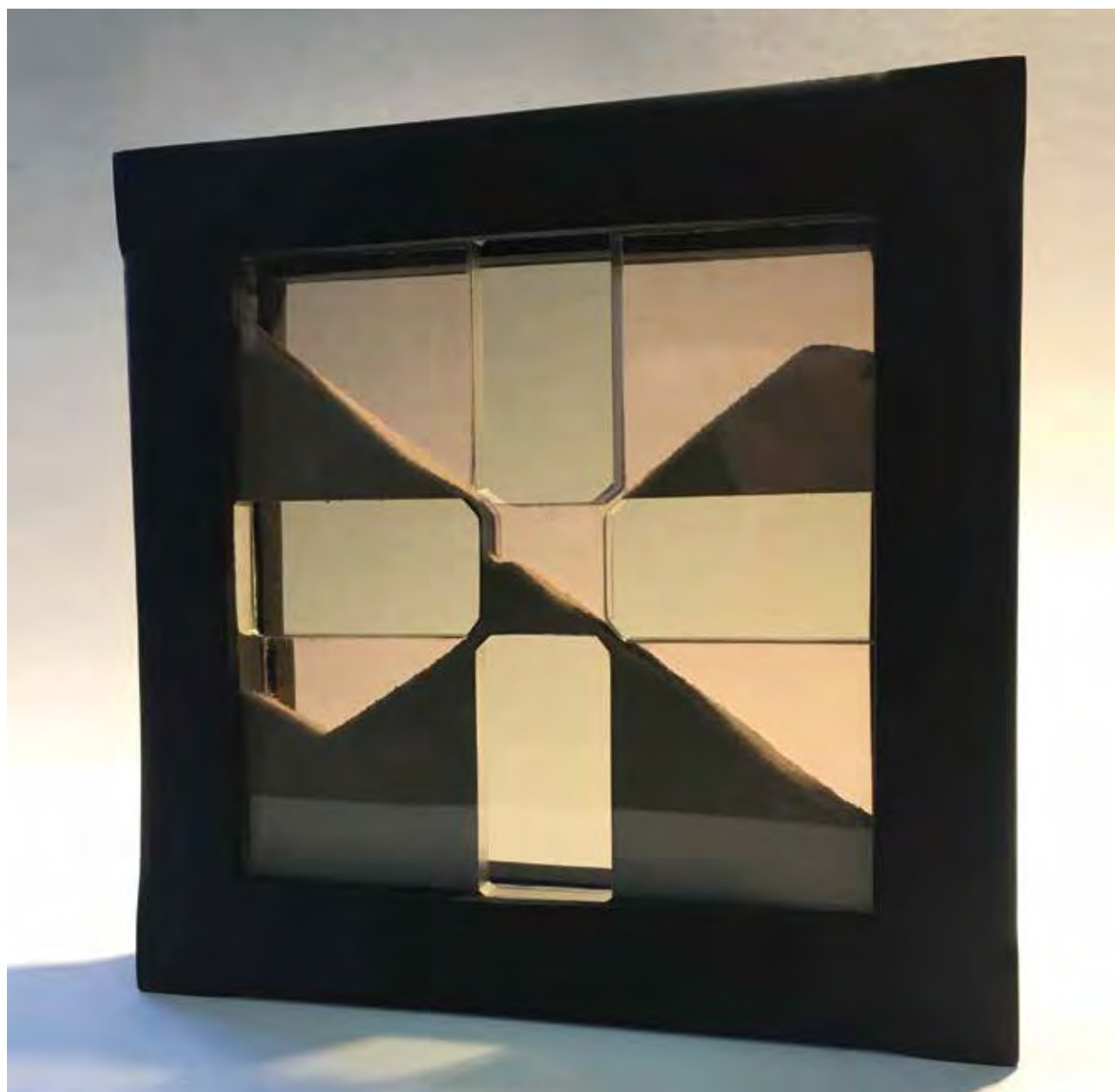
MELEGH Anna: Cipő – Fogyasztói társadalom kollekció (vizsgamunka). Felkészítő tanár: **HORVÁTH Anikó – NAGY Júlia** | Anna MELEGH: Shoe – Consumer Society collection (work for examination). Tutors: Anikó HORVÁTH – Júlia NAGY
2017, bőr, cseresznyefa, egyedi kivitelezés
Fotó: Makáryné Fodor Éva

Hasonlóképpen az iskola történetéhez és a rajztanításban megfigyelhető folyamatokhoz, a szakosztályok munkáját is a hagyományokhoz való kötődés és a mindenkori gazdasági, társadalmi, politikai és jogszabályi környezet által időről időre kikényszerített változások kettőse határozza meg. Az iskola képzőművészethez szorosabban kapcsolódó szakjain, mint amilyen a *festő*, a *grafika* vagy a *szobrász* szak, amellet, hogy a diákok elsajátítják azokat a készségeket, amelyek segítségével önálló művek létrehozására is képessé válhatnak, hasonlóan az iparművészeti szakosztályokhoz a szakma gyakorlati műveléséhez szükséges és alapvető technikai, technológiai ismereteket is megszerzik. Az egyes szakok szemléletét – annak ellenére, hogy a gyakorlati munka során magától értetődő módon az adott szakmára elsősorban jellemző

alapanyagok, megmunkálási lehetőségek és speciális technológiák kerülnek előtérbe – számos közös vonás fűzi össze. Az iskola valamennyi szakosztálya – dolgozzon egy a művészetben több ezer éves hagyománnyal rendelkező anyaggal, mint az üveg vagy a kerámia, vagy legyen az a „fiatalabb” művészeti szakmák képviselői közül való, mint a játéktervező és -készítő szakosztályból kialakult *mozgóképf- és animációkészítő szak* – arra törekszik, hogy megismertesse a tanulókkal a szakma alapjait és ezek 21. századi alkalmazási lehetőségeit egyaránt.

A gyakorlati képzést szakelméleti és szaktörténeti oktatás egészíti ki. A közel- és régmúlt műalkotásai, művészeti törekvései, a jelentős korszakok stílusjegyei és jellemző

technikái a gyűjtési és tervezési feladatokkal épülnek be a diákok munkájába, az elméletet így a gyakorlati feladatokon keresztül dolgozva fel. A képzés során az adott szakmára jellemző nélkülözhetetlen tervezési alapok elsajátítását és a technikai tudás kialakulását biztosító feladatok segítségével jutnak el a tanulók az általánostól, az átfogótól a speciálisig, a személyesig, esetleg a kísérletiig. A tervezési folyamatok megismerése (beleértve a nagyüzemi kivitelezésre is alkalmas tervek megalkotását), az önálló gondolkodás fejlesztésének igénye éppúgy nagy hangsúlyt kap a *textilműves-szakosztályon*, mint az egyedi divattextil tervezése és kivitelezése. A fentieket illusztrálja Petró Liza *Emlékeim* című vizsgamunkája, amely esetben

RÉVÉSZ Nikolett: Az idő négyyszöge. Felkészítő tanár: KECSKÉS Krisztina | Nikolett RÉVÉSZ: The quadrangle of time. Tutor: Krisztina KECSKÉS 2017, ragasztott síküveg, 23x23x4,2 cm

Fotó: Kecskés Krisztina

TAKÁTS Anna Júlia: Kávészakészlet. Felkészítő tanár: HABER Szilvia | Anna Júlia TAKÁTS: Coffee set. Tutor: Szilvia HABER 2019, mázas porcelán, 1360 °C; a csésze magassága: 13 cm, kistányér: 3x19x16 cm, a tejköntő magassága: 13 cm
Fotó: Makáryné Fodor Éva

PEROSA Renáta: Kínálótálka. Felkészítő tanár: GYŐRI Anita | Renáta PEROSA: Small dish. Tutor: Anita GYŐRI 2019, mázas kerámia, rakutechnika, 4x18x15 cm
Fotó: Makáryné Fodor Éva

a teafilterekre hasonlító, hímzett szövegrészleteket tartalmazó kis méretű csomagok megalkotását a családi otthon, a közös teázások emléke inspirálta. Moldován Dorottya Tekla egyszerű szabásvonalakkal készített öltözékét pedig Gustav Klimt festményei és az Emilie Flöge által tervezett viseletek ihlették. Az iskola legfiatalabb – a textilművesszakkmával rokon területen dolgozó – szakja a *divat- és stílustervező szakosztály* sem gyökerek nélküli a Kisképzőben; a jelentős hagyományokkal rendelkező bőrműves szakból alakult ki. A ruházat és kiegészítők tervezése, valamint a tradicionális és modern technológiák

MOLDOVÁN Dorottya Tekla: Egyedi öltözék (vizsgamunka).

Felkészítő tanár: KISS Katalin – VERECZKEY Szilvia

Dorottya Tekla MOLDOVÁN: Unique attire (work for examination).

Tutors: Katalin KISS – Szilvia VERECZKEY

2018, gyapjúfilc, ezüstsál, varrás

Fotó: Makáryné Fodor Éva

segítségével történő magas színvonalú egyedi kivitelezés mellett a szak munkáját jellemző komplex látásmódot példázza a társadalmi problémákat feszegető, Csókási Dorottya által 2019-ben készített kapszulakollekció, amely a modern nővel szemben támasztott elvárások visszásságát vizsgálja. Az intézmény legrégebbi eredetű szakjai közé tartozó *üvegműves-* és a *kerámia-szakosztályon* az anyag tulajdonságaival, a régi és modern technológiai megoldásokkal, valamint a szakmákra jellemző klasszikus és máig aktuális tárgykészítési gyakorlatok mellett (Perosa Renáta és Takáts Anna Júlia munkái) ezen anyagok széles körű, gazdag felhasználási lehetőségeivel (például épületkerámia, üveglasztika) is megismerkedhetnek a tanulók (Cserba Péter és Révész Nikolett munkái). A hagyományos kézműveseljárások és a legfrissebb 3D modellezés tökéletes összhangban egészíti ki egymást a Kisképző *ötvösszakosztályának* műhelymunkájában is. Ahogy Claris Hanna nyakéke is mutatja, a Kisképzőben folyó szakmai képzés egyik fontos célja, hogy a diákok megtanulják az együttműködés formáit más szakosztályok tanáraival, diákjaival, ezzel is támogatva a nyitott és átfogó szemléletük kibontakozását.

A Kisképzőben – a *fotoszakosztályt* 1914-ben alapító Pécsi József szellemiségéhez is kapcsolódva – a művészeti szakképzés, a művészeti nevelés és a vizuális gondolkodás fejlesztése szoros egységben valósul meg.⁹ Ennek a sokrétű és elhivatott, a tradíciókból táplálkozó és a jelen kihívásaival szoros kapcsolatban álló munkának az iskola épülete és műhelyrendszere, valamint az intézményben őrzött muzeális értékű gyűjtemény biztosít egyedülálló fizikai és szellemi környezetet.

NAGY Barbara

az MKE – Képző- és Iparművészeti Szakgimnázium és Kollégium művészeti igazgatóhelyettese

1. Kováts József: Adatok a Székesfővárosi Községi Iparrajziskola történetéhez. 1778–1879. In: *Budapest székesfővárosi községi Iparrajziskola évkönyve az 1937/38. tanévre*. Közzéteszi: Zombory-Moldován Béla. Királyi Magyar Egyetemi Nyomda, Budapest, 1938, 9–14.; Marx István: Az iskola alapításának története. In: *A 175 éves Képző- és Iparművészeti Gimnázium jubileáriumi évkönyve*. Közzéteszi: Nolipa István Pál. Művelt Nép, Budapest, 1955, 13–25. (a továbbiakban: Évkönyv 1955).

2. M. Kiss Pál: Az első évszázad. (Iskolánk fejlődése 1886-ig). In: *Évkönyv 1955* (lásd 1. jegyzet), 25–48.; Maksay László: A Fővárosi Iparrajziskola (1886–1945). In: *uo.*, 48–63.; Maksay László: Az iskola története a felszabadulás óta (A Képző- és Iparművészeti Gimnázium kialakulása). In: *uo.*, 63–72.; *A 180 éves Képző- és Iparművészeti Gimnázium jubileáriumi kiállítása 1959*. Tervezte: Katona László. Nemzeti Szalon, Kossuth Nyomda, Budapest, 1959; *Képző- és Iparművészeti Gimnázium*. Előző: Igazgatóság, M. Kiss Pál – Lyka Károly – Maksay László. Réval Nyomda, Budapest, [1965]; *A 190 éves Képző- és Iparművészeti Szakközépiskola (1778–1968) évkönyve*. Közzéteszi: Zala Tibor. Nyomdaipari Szakm. Intézet, [Budapest], [1968]; *Képző- és Iparművészeti Szakközépiskola 1778–1978*. Bev. M. Kiss Pál. Képző- és Iparművészeti Szakközépiskola, Zrínyi Nyomda, Budapest, [1978].

3. Az intézmény speciális igényeit is szem előtt tartó épület terveit Kauser József készítette.

4. A Schola Graphidis Művészeti Gyűjtemény bemutatását lásd Katona Júlia Amikor a múlt összeér a jelenel. A Schola Graphidis Művészeti Gyűjtemény című írásában: *Magyar Iparművészet*, 2020/4, 40–47.

5. A középfokú művészeti szakmák oktatásának történetében a 2016

szeptemberétől bevezetett szakgimnáziumi rendszer komoly változást hozott. A szakmai kerettantervek, valamint a szakmai vizsgakövetelmények átdolgozása jelentős mértékű óraszámcsökkentéssel is járt, amelyet a Képző- és Iparművészeti Szakgimnázium a szabadon felhasználható órákeret segítségével a helyi programban igyekezett korrigálni.

6. A 9–12. évfolyamon a diákok az érettségire felkészítő közismereti tárgyak mellett a szakmai kerettantervek által előírt művészeti tantárgyakat is tanulják, majd a 12. évfolyam lezárásaként érettségi vizsgát, míg a 13. évfolyam tisztán szakmai évének elvégzését követően OKJ szerinti szakmai vizsgát tesznek.

7. Az OKJ szakmai kerettantervek „rajz-festés-mintázás” megnevezésű tantárgyat a Kisképzőben a 2016/2017. tanévtől felmenő rendszerben a 9–12. évfolyamon heti 6, míg a 13. évfolyamon heti 6+4 tanórán tanulják a diákok.

8. A középfokú rajzoktatás történetét, módszertani sajátosságait és 21. századi lehetőségeit – az alakrajz fókuszba állításával – éppen a Képző- és Iparművészeti Szakgimnázium és Kollégium, valamint elödtérményeinek gyakorlatán és emlékanyagán keresztül vizsgálva a közelmúltban Szabó Franciska dolgozta fel. Szabó Franciska: *Mintalapoktól az élő modellekig. Az alakrajz oktatásának változásai a magyarországi középfokú szakmáoktatás kezdetétől napjainkig, különös tekintettel a mai módszertani lehetőségekre*. DLA-értekezés. Magyar Képzőművészeti Egyetem Doktori Iskola, 2019, 127.

9. Makáryné Fodor Éva: 104 éve fényképezünk. Fotográfusképzés a Képző- és Iparművészeti Szakgimnáziumban. In: Barta Zsolt Péter (szerk.): *Fotóművészeti konferencia*. MMA, Budapest, 2019, 179–185.